

Het Guatemalteekse Openbare Ministerie dwarsboomt corruptieonderzoeken

Er staan dit jaar in Guatemala belangrijke dingen te gebeuren die te maken hebben met de rechtsstaat en de mensenrechten. In de loop van de volgende maanden worden beslissende regeringsfunctionarissen voor een nieuwe periode verkozen. De lijsten van de kandidaten worden nu al opgesteld. Het gaat om de Procureur-generaal van het Openbaar Ministerie, de Ombudsman voor de Mensenrechten en de Algemene Controleur van Financiën. Het zal ervan afhangen wie verkozen wordt en of de trend van de corruptie zal doorgaan dan wel een halt toegeroepen worden. Vooral het Openbaar Ministerie is cruciaal.

Jacht op integere magistraten

De vorige president Jimmy Morales verdreef tijdens zijn regering (2016-2020) de Internationale Commissie tegen de Straffeloosheid (CICIG) uit het land. Die commissie slaagde erin talrijke personen, die zich tot dan toe ongenaakbaar wisten, achter de tralies te zetten. Toen ze te dicht de president en sommige familieleden benaderden vanwege praktijken van ernstige corruptie werd ze onschadelijk gemaakt en het land uitgestuurd. Een volgende stap was de aanstelling van Consuelo Porras als procureur-generaal en hoofd van het Openbaar Ministerie. In die periode namen de aanvallen op rechters toe, gingen functionarissen van justitie - zoals aanklagers en rechters - in ballingschap en liepen de strafprocessen tegen voormalige overheidsfunctionarissen en bedrijfsleiders die van corruptie beschuldigd werden, vertraging op.

Onder het dozijn Guatemalteekse functionarissen van justitie die in de afgelopen tien jaar uit veiligheid naar het buitenland trokken zijn als meest bekenden: Claudia Escobar, magistraat van het Hof van Beroep, Claudia Paz y Paz, voormalig procureur-generaal van het Openbaar Ministerie, Thelma Aldana, voormalig procureur-generaal van het Openbaar Ministerie, Gloria Porras, verkozen als lid van het Grondwettelijk Hof, Andrei González, functionaris van het Speciaal Parket tegen de Straffeloosheid (FECCI) en Oscar Schaad, Speciale magistraat voor Onderzoek naar Illegale Financiering voor Verkiezingen. De laatste die ontslagen werd (door Consuelo Porras) was Juan Francisco Sandoval, het hoofd van FECCI.

Ondertussen krijgen heldhaftige rechters bedreigingen en aanvallen op netwerken over zich heen. Ze stellen vervolging, valse aanklachten en spionage binnen hun rechtbanken aan de kaak. Het zijn vooral Erika Aifán, Yasmin Barrios, Pablo Xitumul en Miguel Ángel Gálvez. Alle vier behoren ze tot de rechtbanken met Hoog Risico van het justitieapparaat.

Moedig standhouden

Het Openbaar Ministerie opende in 2020 een onderzoek naar 'Parallele Commissies.' Het gaat over het plegen van criminele activiteiten door politici en belangrijke personaliteiten, zoals een rector van de staatsuniversiteit, die op onwettelijke wijze invloed uitoefenden op de selectie van magistraten voor het Hoog Gerechtshof, het Hof van Beroep en andere rechtscolleges van dezelfde categorie. Die beïnvloeding is te vergelijken met '*informele commercialisering*,' met het oog op ruiling van gunsten. Voor wat hoort wat. In de praktijk kwam het erop neer dat pogingen werden ondernomen om personen die niet vies zijn van corruptie op de hoge posten van justitie te plaatsen. Wat overigens grotendeels gelukt is. Op

dat dossier zat magistraat Juan Francisco Sandoval reeds zijn tanden stuk te bijten vooraleer hij ontslagen werd en uitweek naar de VS.

Maar het was rechter Erika Aifán van het Tribunaal voor Hoog Risico D die op 2 februari 2021 de arrestatie beval van Mynor Moto, een rechter tegen wie ook een onderzoek loopt in diezelfde zaak van de parallelle commissies van 2020. Moto verzocht daarop het Hooggerechtshof om een prejudiciële audiëntie tegen rechter Erika Aifán wegens vermeend machtsmisbruik. Hij stelde dat zij een onwettigheid had begaan door om zijn arrestatie te verzoeken omdat hij immuniteit genoot. Het Hooggerechtshof stelde echter Aifán in het gelijk. De verdachte is nu voortvluchtig voor het gerecht.

In april 2021 vervolgde Aifán zeven personen, waaronder de toenmalige rector en een voormalige rector van de universiteit San Carlos, op beschuldiging van het orkestreren van de illegale selectie van magistraten.

Maar op 13 januari dit jaar kondigde Consuelo Porras, politieke bondgenoot van president Alejandro Giammattei, aan dat zij via het Speciaal Parket tegen Straffeloosheid (FECCI) om de afzetting van rechter Erika Aifán verzocht wegens 'machtsmisbruik en plichtsverzuim' in de zaak van de parallelle commissies voor 2020.

Goed getimed. Consuelo Porras moet vervangen of herverkozen worden als hoofd van het Openbaar Ministerie. Net nu de commissie, die de lijst van kandidaten zal opmaken, op het punt staat gevormd te worden, net nu steken de pogingen om rechter Aifán te criminaliseren opnieuw de kop op.

Bespioneerd door haar medewerkers

Rechter Aifán is het doelwit van openlijke en valse vervolging sinds ten minste 2018, het jaar waarin zij ontdekte dat medewerkers van haar eigen rechtbank haar bespioneerden en gevoelige informatie lekten naar degenen die beschuldigd worden van corruptie en andere misdrijven.

In 2019 ontving ze voorzorgsmaatregelen van de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens, die de Guatemalteekse regering verzocht de nodige maatregelen te nemen 'om het leven en de persoonlijke integriteit van Erika Lorena Aifán te waarborgen.'

In september 2021 klaagde Aifán de Staat Guatemala aan voor de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens wegens schending van haar rechterlijke onafhankelijkheid, gebrek aan een eerlijk proces en omdat zij vreesde voor haar leven wegens gerechtelijke uitspraken die ze deed in verband met kwesties rond corruptie.

In de brief die ze bij de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens indiende beschuldigde ze het Openbaar Ministerie van Consuelo Porras ervan dat zij de inbeslagname van de staat door corrupte krachten bevordert na het vertrek van de Internationale Commissie tegen Straffeloosheid in Guatemala uit het land in 2019.

Voor Juan Francisco Sandoval, het voormalige hoofd van FECCI, is de aanval op Aifán een nieuwe poging van de politieke maffia's om de Guatemalteekse instellingen te ontmantelen en alles wat dezen bereikten door het begeleidend werk van de verbannen Internationale

Commissie tegen Straffeloosheid. Bovendien een nieuwe poging van malafide personen om zich de gerechtshoven definitief toe te eigenen. Immers door rechter Aifán onbevoegd te verklaren zou alles wat bereikt werd nietig worden verklaard en zouden binnen kort rechtbanken kunnen worden gekozen bevolkt met kandidaten die deelgenomen hebben aan illegale onderhandelingen.'

Guatemalaanse organisaties ruggensteunen

Bijna 200 organisaties betuigden in een communiqué hun steun aan Erika Aifán. In hun verklaring legden ze uit dat 'het vandaag van vitaal belang is die ambtenaren te steunen die, tegen alle verwachtingen in, blijven getuigen dat het mogelijk is recht te doen geschieden en corruptie te bestrijden.' Verder vermelden ze verder dat zij 'om deze reden de rechters steunen die worden vervolgd omdat zij niet toegeven aan de druk van corrupte ambtenaren.'

Geconfronteerd met dit scenario eisen zij de zuivering van de drie machten van de regering en het ontslag van de functionarissen naar wie verwezen werd, zelfs internationaal.

In het document voegen zij er nog aan toe dat alle beslissingen genomen door een Grondwettelijk Hof, een Hooggerechtshof en een Openbaar Ministerie onder leiding van aangeklaagde magistraten en overheidsambtenaren zonder gevolg zouden blijven.

Duitsland en Frankrijk prijzen haar doorzettingsvermogen en de toewijding

Op 10 december, Internationale Dag van de Mensenrechten reikten de ambassades van Duitsland en Frankrijk gezamenlijk haar de 'Prijs voor Mensenrechten en Rechtsstaat 2021' aan. Die prijs werd in 2016 in het leven geroepen.

In een verklaring meldden ze dat de prijs bij deze gelegenheid aan Erika Aifán zou worden toegekend voor haar verdediging van de mensenrechten in het land en voor haar strijd tegen de obstakels en aanvallen waarmee zij elke dag wordt geconfronteerd bij de uitoefening van haar werk.

De ambassades benadrukken het doorzettingsvermogen en de toewijding die de rechter hebben gekenmerkt, ondanks de felle tegenstand die zij heeft ondervonden bij het uitvoeren van haar werk en haar inzet voor rechterlijke onafhankelijkheid en transparantie.

Bovendien is de prijs een uitnodiging om de strijd voor de eerbiediging van de mensenrechten in Guatemala voort te zetten.

Bij het in ontvangst nemen van de onderscheiding zei Erika Aifán dat het een onderscheiding is voor alle rechters die onafhankelijk werken in Guatemala en die dagelijks strijden voor de verdediging van de mensenrechten.

Op haar Twitter-account kreeg ze onder meer ook steunbetuigingen van Iván Velázquez, de Colombiaanse magistraat die aan het hoofd stond van de Internationale Commissie tegen de Straffeloosheid (CICIG) op het ogenblik dat ze uit het land gezet werd.

De Verenigde Staten laten ook van zich horen

In maart 2021 erkenden de VS de moed van de Guatemalteekse rechter, die zij als een "icoon" van justitie in haar land beschouwden. Bij die gelegenheid werd haar de prijs "Vrouw van Moed" toegekend.

Reeds in juli 2021, na het ontslag van magistraat Juan Francisco Sandoval uit het Speciaal Parket tegen de Straffeloosheid (FECI), kondigden de VS aan dat zij de samenwerking met het Openbaar Ministerie zouden stopzetten. En in september plaatste het Staatsdepartement Consuelo Porras op een lijst van corrupte Midden-Amerikaanse functionarissen.

Op 6 januari verwierp het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken in krachtige bewoordingen de inspanningen om rechter Erika Aifán strafrechtelijk te vervolgen. De poging van Consuelo Porras werd er beschreven als een 'duidelijk streven om onderzoeken tegen corruptie te belemmeren en een belediging voor de integriteit van de hoge gerechtshoven van Guatemala.'

'Deze actie tegen een onafhankelijke, internationaal erkende rechter ondermijnt een fundamentele pijler van de Guatemalteekse democratie en het rechtssysteem,' voegde de regering Biden eraan toe, verwijzend naar de onderscheidingen die ze ontving in 2021 en naar de erkenning door Washington als 'internationale Vrouw van Moed.'

Gemengde signalen uit Washington

De krachtdadigheid waarmee Washington Consuelo Porras aanpakt, staat echter in schrill contrast met de manier waarop de regering Biden president Alejandro Giammattei blijft benaderen. Jawel dezelfde mandataris naar wie de voormalige procureur Juan Francisco Sandoval een onderzoek instelde op verdenking van het aannemen van steekpenningen van Russische bedrijven die geïnteresseerd waren in het verkrijgen van een contract in de haven van Santo Tomás de Castilla.

President Giammattei van zijn kant heeft zowel in het openbaar als privé niets anders gedaan dan Porras gesteund, terwijl zij niet aarzelde Sandoval te ontslaan toen deze te dicht bij de corrupte praktijken van de president kwam.

Op 20 september, toen de Verenigde Staten Consuelo Porras als corrupt bestempelden, nam president Giammattei het op zijn officiële Twitter-account voor haar op, noemde Washington onverantwoordelijk en drong er bij Washington op aan bewijsmateriaal voor te leggen aan de rechtbanken van Guatemala. "Het is een gebrek aan respect voor internationale betrekkingen," schreef de president.

Tijdens een bezoek aan Washington begin december verdedigde Giammattei openbare aanklager Consuelo Porras intensief tegen de ondervragingen van internationale functionarissen in de Amerikaanse hoofdstad.

Desondanks gaat het Witte Huis door met zijn normale betrekkingen met de Guatemalteekse president. Op 10 januari, drie dagen voor de aanval van Consuelo Porras op rechter Aifán, belde de Amerikaanse vicepresident Kamala Harris met Giammattei om "de toezegging opnieuw te bevestigen om met Guatemala samen te werken aan een brede agenda die de oorzaken van migratie, mensenhandel, economische ontwikkeling en de strijd tegen corruptie

omvat,' volgens een transcript dat door het ministerie van Buitenlandse Zaken vrijgegeven werd. Warm en koud blazen door de VS, we zijn het helaas gewoon.

Bronnen:

* Prensa Comunitaria

*<https://www.divergentes.com/guatemala-ante-el-bicentenario-el-dominio-de-la-corrupcion-y-la-impunidad/>

* <https://www.oas.org/es/cidh/prensa/comunicados/2019/276.asp>

* <https://www.state.gov/translations/spanish/estados-unidos-expresa-temor-por-la-integridad->

* <https://www.prensalibre.com/guatemala/justicia/jueza-erika-aifan-recibe-premio-derechos-humanos-y-estado-de-derecho-de-francia-y-alemania-breaking/>

Guido de Schrijver